

BOŠ
BEOGRADSKA
OTVORENA
ŠKOLA

MLADI I ZELENI

Izdavač:

Beogradska otvorena škola
Masarikova 5/16, 11000 Beograd
Telefon: +381113061372
Faks: +381113613112
Veb: www.bos.rs
Za izdavača: Vesna Đukić

Autori:

Aleksa Petrović
Ana Ivanov
Ana Mako
Bogdan Panajatovski
Dunja Grubor
Jana Pažin
Jana Staniševski
Katarina Đorđević
Marko Bataković
Milana Veljko
Milena Jeremić
Milja Zdravković
Mirjana Jovanović
Predrag Momčilović
Teodora Janković

Urednici:

Jovana Božičković
Predrag Momčilović

Fotografije:

Ana Mako
Dragana Stepanović
Milja Zdravković
Uroš Arsenijević

Dizajn - BOŠ

Lektura: Dunja Grubor

Godina: 2018

Ovaj sadržaj nastao je u sklopu projekta *Mladi i zeleni: podizanje svesti mladih o zaštiti životne sredine kroz inovativne medijske strategije*. Realizaciju ovog projekta sufinansiralo je Ministarstvo zaštite životne sredine Republike Srbije te stavovi izneseni u tekstovima ne predstavljaju stavove Ministarstva.

**Vlada Republike Srbije
Ministarstvo zaštite životne sredine**

Sadržaj

Poglavlje 27

Poglavlje 27: Dug put je pred nam	3
Otpad u Srbiji - veliki problem ili veliki izazov?	6

Cirkularna ekonomija

Da li je cirkularna ekonomija rešenje?	10
Plastika i njena ekološka uloga u svetu	11
Zašto reciklirati?	13
Da li ti recikliraš?	15

Ekološka mreža i zaštićena područja

Svetski dan životinja: 4. oktobar	17
Vikend namenjen pticama na Labudovom oknu	18
Šta za tebe znači masovno izumiranje životinjskih vrsta?	19

Klimatske promene

Klima, klima, e pa šta je?	22
Klimatski samiti	25
Šta mi mladi možemo da uradimo kada su klimatske promene u pitanju?	27
Nedelja klimatske diplomatije - Talanoa Dijalog na Adi Ciganliji	28

Kvalitet životne sredine

Šta znači biti deo kritične mase?	31
Jedna i jedina odgovornost biznisa je da uvećava sopstveni profit	32

MLADI I ZELENi

Poglavlje 27

Poglavlje 27: Dug put je pred nama

U razgovoru s pravnicima čućete da je Poglavlje 27 (životna sredina i klimatske promene), u pristupnim pregovorima sa Evropskom unijom, najobimnije i da se otprilike jedna trećina EU zakonodavstva odnosi na tu oblast. Ekonomisti će vam reći da je Poglavlje 27 najskuplje, da je za implementaciju potrebno makar 10 milijardi evra, a verovatno i dosta više. Ako pričate sa ekolozima, napomenuće vam kako je ovo najbitnije poglavlje, jer bez zdrave i očuvane životne sredine napredak u ostalim poglavljima pristupnih pregovora nema smisla.

autor: Uroš Arsenijević

Za Koaliciju 27, koja već godinama prati napredak na polju životne sredine, Poglavlje 27 je sve to, ali i mnogo više od toga. Ono je velika šansa za Srbiju da investiranjem u očuvanje životne sredine i implementacijom pravne regulative napravi zaokret ka niskouglednom, održivom društvu u skladu s prirodom.

Koalicija 27 formirana je 2014. godine od strane organizacija civilnog društva koje su, u manjoj ili većoj meri, u tom trenutku pratile napredak u Poglavlju 27 u pristupnim pregovorima sa EU. Organizacije su na dobrovoljnoj bazi osnovale koaliciju kako bi što efektnije pokrile praćenje kompletnog Poglavlja 27. Osnivači Koalicije 27 – Beogradska otvorena škola, Centar za ekologiju i održivi razvoj (CEKOR), Svetska organizacija za prirodu (WWF), Mreža za klimatske akcije Evrope (CAN Europe), GM Optimist, Mladi istraživači Srbije, NVO Fraktal i Centar za unapređenje životne sredine – u svoj Memorandum o saradnji unele su osnovne vrednosti na kojima počiva rad Koalicije: demokratičnost, odgovornost i partnerstvo. Kao njena misija, definisano je praćenje usklađivanja i primene politika i propisa Republike Srbije s pravnim

tekovinama EU u oblasti životne sredine i klimatskih promena, uz zagovaranje učešća javnosti u procesu pristupnih pregovora.

Prvi izveštaj Koalicije 27, objavljen u septembru 2014. godine, tematski je pratio Godišnji izveštaj Evropske komisije o napretku Srbije za 2013. godinu. Njime je bilo pokriveno šest oblasti u sklopu Poglavlja 27, pa je obrađen napredak na: polju horizontalnog zakonodavstva,

upravljanja otpadom, kvaliteta voda, industrijskog zagađenja i upravljanja rizicima, kao i zaštite prirode i klimatskih promena. Izveštajem je zaključeno da je ostvaren mali napredak u približavanju EU na polju životne sredine i klimatskih promena, i da je potrebno veće podizanje svesti kako među nosiocima politika tako i u široj javnosti. Kao glavni zaključak nametnula se rečenica Dug put je pred nama.

Nakon toga, Koalicija 27 je nastavila da prati napredak u Poglavlju 27 i da na godišnjem nivou izdaje svoje izveštaje iz senke. Ređali su se izveštaji iz 2015, 2016. i 2017. godine, a sa svakim novim rastao je broj napisanih stranica prepunih predloga i sugestija, kao i broj analiziranih oblasti u sklopu Poglavlja 27.

Nakon što je 2015. godine Evropska komisija izmenila metodologiju izrade Godišnjeg izveštaja za zemlje u procesu pristupanja, delimično je olakšano i praćenje napretka za Koaliciju 27, pošto ga je sada bilo lakše meriti. Novim formatom izveštaja napredak po poglavljima je kvantifikovan, uz mogućnost poređenja sa državama u regionu. Uprkos olakšicama, posao praćenja napretka ipak je ostao težak. Da bi se došlo do podataka, neophodno je praćenje velikog broja različitih izvora informacija, a saznati pojedine informacije koje bi trebalo da su javno dostupne ponekad je gotovo nemoguća misija. Pomenuti zaključak prvog izveštaja, da je Dug put pred nama, ispostavio se kao tačan, a na njega su se nadovezali zaključci narednih izveštaja u kojima su prednjačili oni gde: jako sporo napredujemo i da životna sredina i klimatske promene (i dalje) nisu prioritet Republike Srbije.

Poslednji izveštaj Koalicije 27 objavljen je u maju 2018. godine i obuhvata period od novembra 2016. do februara 2018. Na preko 80 stranica, uz dodatak s preporukama i metodologijom rada na Izveštaju, pokriveno je deset oblasti u okviru Poglavlja 27.

U međuvremenu, od početka 2014. godine, Koaliciji 27 pridružili su se i Alternativa za bezbednost hemikalija, Društvo za zaštitu i proučavanje ptica, Udruženje Jedan Step en Srbija i Inženjeri zaštite životne sredine, a u samoj izradi izveštaja učestvovala je i RES Fondacija. Finansiranje životne sredine u fokusu je novog izveštaja, i osim posebnog dela o finansiranju, uz svaku pojedinačnu analiziranu oblast navedeni su mogući načini finansiranja. Poruka poslednjeg izveštaja je i da: finansiranje u oblasti životne sredine i klimatskih promena nije trošak nego investicija. Postignuti napredak je još uvek mali tako da poslednji izveštaj nosi naziv „Poglavlje 27 u Srbiji: izveštaj o (ne)napretku”. Još uvek se čeka na pregovaračku poziciju Srbije za Poglavlje 27, a najoptimističnije najave otvaranja Poglavlja 27 su kraj 2019. godine.

Da praćenje napretka, zagovaranje i pisanje izveštaja iz senke nisu uzaludan posao govori sve veća vidljivost Koalicije 27, kako u široj javnosti tako i među domaćim i evropskim donosiocima odluka. Na predstavljanjima izveštaja učestvovali su ministri iz Vlade Republike Srbije, ali i visoki zvaničnici Delegacije EU u Srbiji. Pojedine kritike, preporuke i sugestije Koalicije 27 našle su mesto i u Godišnjem izveštaju za Srbiju, koji objavljuje Evropska komisija.

Pred Koalicijom 27 kao i pred Republikom Srbijom još uvek je veliki posao. Koalicija 27 je do sada usavršila metodologiju praćenja prenošenja pravne regulative EU u zakonodavstvo RS. Na Republici Srbiji je da ubrza implementaciju usvojene pravne regulative, uz povećanje transparentnosti, a na Koaliciji 27 da nađe što bolji način da proverí objavljene podatke ili da dođe do onih koji nisu javno objavljeni.

Izveštaj iz senke svakako je najvažnija, ali nikako i jedina aktivnost koju sprovodi Koalicija 27. Ona daje komentare na različite predloge zakona i učestvuje u javnim raspravama. Poslednji primer je podnošenje komentara i učešće na javnoj raspravi povodom Nacrta Zakona o klimatskim promenama. Aktivno se radi i na pisanju pozicionih papira za određene oblasti kako bi se pospešilo i proaktivno, zagovaračko delovanje. Članice Koalicije na dnevnom nivou razmenjuju informacije o svim relevantnim procesima koji se dešavaju, a vezani su za životnu sredinu i klimatske promene.

Dug put je pred nama i dalje je glavni zaključak. I ako je prošlo više od četiri godine, Poglavlje 27 nije metla koja će sama od sebe očistiti Srbiju. Jedino svi mi, uz zajednički napor, to možemo da uradimo.

Principe iz Poglavlja 27 potrebno je primeniti i to ne samo zbog pristupnih pregovora sa EU već najpre ukoliko želimo da živimo u zemlji gde je čista životna sredina dostupna svima, a ne tek po nekom.

Autori: Predrag Momčilović, Beogradska otvorena škola i Marko Bataković, Portal za mlade Mingl

Otpad u Srbiji - veliki problem ili veliki izazov?

Otpad kao problem za čitavo čovečanstvo postoji još od početka našeg boravka na planeti Zemlji. U nekim periodima ovaj problem bio je više izražen (pre svega u periodima ubrzane industrijalizacije), dok se u drugima nije toliko isticao. Razlog tome je upravo kontrolisanje istog, kao i rad na prevenciji stvaranja potencijalnih, skoro pa nerešivih, problema.

Svaki materijal koji čovečanstvo odbacuje iz razloga što više nije potreban ili poželjan pretvara se u otpad. Većina tog nepoželjnog materijala završava na deponijama, a jako mali procenat se ponovo koristi i pretvara u obnovljiv materijal.

Jedna podela vrsta otpada vrši se na osnovu materijala od kog je otpad sačinjen (hartija, staklo, plastika, gume, boje, organski materijal, limenke i sl). Ovakva podela najviše ima veze sa reciklažom, kao jednim efektivnim načinom pretvaranja otpada u ponovo svima koristan materijal. Okvirna procena je da 60% iskorišćenog materijala može ponovo da se koristi. Kriterijum za podelu je i izvor odakle dolazi otpad (komunalni otpad, industrijski otpad, građevinski otpad i sl), a uz pomoć ove podele otpad se bezbednije odlaže (u slučaju opasnih odbačenih materija). Poslednja, treća podela otpada bazira se na njegovoj toksičnosti (opasan, neopasan, inertni).

A kako se upravlja otpadom i šta sve prethodi i sledi tom procesu?

Kako definicija kaže, upravljanje otpadom predstavlja sprovođenje propisanih mera za postupanje sa otpadom u okviru sakupljanja, transporta, skladištenja, tretmana i odlaganja otpada, uključujući i nadzor nad tim aktivnostima i brigu o postrojenjima za upravljanje otpadom posle zatvaranja.

Ali, da li sav otpad dobija isti tretman?

Deponije, odnosno mesta na kojima se odlaže i gomila otpad, čovečanstvu su postale najjednostavniji i najjeftiniji način rešavanja pitanja dodatnog nepotrebnog materijala. To je određeni način sahranjivanja otpada. Razvojem civilizacije i rastom broja stanovnika u poslednjih par decenija otpad se pretvorio u ozbiljan društveni i ekološki problem, pa su sa njim i same deponije dobile na značaju. Osim što je jedan od glavnih zagađivača vode, vazduha i zemljišta, gomilanje istog direktno dovodi u opasnost ljudski život, jer, osim toga što truli, predstavlja izvor hrane za raznorazne prenosiocce zaraznih bolesti. Zajednički proizvod deponija je gas (uglavnom od metana i ugljendioksida), koji može da stvori probleme mirisa i da ubije vegetaciju okoline, a uz to doprinosi i efektu staklene bašte.

Skoro pa 80% otpada Evrope se odlaže na deponijama, obično u kraterima u zemlji. Preko otpada se nasipa zemlja, kako bi se dobili slojevi, no postoje deponije koje se ne zatrpavaju zemljom, ali se nalaze dalje od grada ili reke ili na nevetrovitom mestu.

Sa druge strane, i ako se skoro 80% otpada Evrope odlaže po deponijama, postoje i one koje ne zadovoljavaju uslove i nisu verifikovane – divlje deponije. U našoj zemlji ih ima preko 2170. Podatke o divljim smetlištima u Srbiji nije dostavilo 48 lokalnih samouprava.

U celoj Srbiji postoji svega 10 sanitarnih deponija, koje su izgrađene po standardima Evropske unije. Sanitarne deponije su one koje sprečavaju da sve loše materije dođu u životnu sredinu, dok se posebno pazi na ocedne vode, što nije slučaj kod divljih deponija.

Veoma potresna činjenica je da jedna prosečna porodica, koja živi na evropskom kontinentu, baca preko dve tone otpada godišnje (najviše hartije, organskog otpada i stakla). Prosečan stanovnik Republike Srbije proizvede 300 – 400 kilograma đubreta godišnje, a veliki deo istog završava upravo na (divljim) deponijama. Osim komunalnog, na deponijama se nalaze i mnoge druge vrste otpada čije je deponovanje strogo zabranjeno propisima Evropske unije. Pojavljivanje divljih deponija, posebno u seoskim mestima, uzrokovana je predalekom lokacijom kontejnera, što predstavlja veliku nepriliku, posebno za starija lica. Često se desi da divlje deponije niknu i na zaštićenim područjima poput slučaja u Beloj Crkvi i u Južnom Banatu. Primer dobre inicijative je akcija građana Čačka, koji su izgradnjom reciklažnih dvorišta značajno doprineli smanjenju broja divljih deponija (čak na pola). Istraživanja organizacije CEDEF pokazala su da se od ukupnog broja deponija u Srbiji, 7,3 odsto nalazi na udaljenostima manjim od 100 metara od naselja. Takođe, podaci prikazuju da se 25 (15,2%) deponija nalazi na udaljenostima manjim od 50 metara od obale reke, potoka, jezera ili akumulacije. Od tog broja, 14 ih se praktično nalazi na samoj obali.

Spaljivanje otpada još jedan je trend koji se praktikuje od davnina. Cilj spaljivanja otpada je smanjivanje količine đubreta. U svetu postoje i fabrike za spaljivanje otpada (Nemačka, Engleska, Austrija...) koji se koristi za dobijanje električne energije. Takođe, postoje fabrike gde se otpad melje i pretvara u čisto gorivo, pa se koristi umesto uglja, no ove tehnologije i fabrike su prečesto skupe i veliki su zagađivači vazduha.

U okviru evropskih integracija i pristupnih pregovora, koji treba našu zemlju da približe standardima Evropske unije, neophodno je da se radi na Poglavlju 27. To podrazumeva oko 700 propisa u vezi sa standardima životne sredine. Kako bi proces pristupanja Evropskoj uniji bio uspešniji, u okviru Poglavlja 27 Republika Srbija planira da do 2028. godine zatvori sve divlje deponije, a da se do 2030. godine radi na sanaciji i rekultivaciji neusklađenih deponija – smetlišta, uz dalju izgradnju infrastrukture do 2032. godine, istaklo je Ministarstvo zaštite životne sredine u jednom od intervjuua za portal Mondo.rs.

Evropski standardi nalažu da se količina biorazgradivog otpada na deponijama mora prepoloviti do 2019. Krajnji cilj je smanjiti količinu takvog otpada za 65 odsto do 2026. godine.

Kada je u pitanju reciklaža, Srbija reciklira samo 1 odsto komunalnog otpada, a članice EU u proseku 28 odsto; kompostiranja u Srbiji uopšte nema, a u EU se tako tretira 16 odsto otpada. U Srbiji 99 odsto, a u EU samo 28 odsto otpada završi na deponiji, pokazuju podaci Eurostata.

Iako je otpad na prvi pogled jedan od najvećih problema i prepreka u mnogim daljim koracima ka napretku, pitanje je zapravo, da li ćemo temu otpada posmatrati kao problematiku ili kao izazov?

Ne treba da zaboravimo da način na koji tematici pristupimo određuje i način na koji se prema njoj postavljamo, a najčešće su baš stav i želja da se veliki problem iskoreni ključni sastojak promene.

Autorica: Milana Veljko, Portal za mlade Mingl

Izvor: Dipre, B. i saradnici. 2007. Školska enciklopedija: Oxford. Knjiga-komerc: Beograd.

[Kako smanjiti broj divljih deponija](#)

[Gušimo se u smeću: Srbija na divljim deponijama](#)

[Agencija za zaštitu životne sredine - Otpad i upravljanje otpadom](#)

[Agencija za zaštitu životne sredine - Katastar deponija](#)

Godišnja
proizvodnja
otpada po
stanovniku

Procenat
recikliranog i
kompostiranog
komunalnog
otpada

MLADI I ZELENI

Cirkularna ekonomija

Da li je cirkularna ekonomija rešenje?

Kvalitetna životna sredina je jedno od ključnih preduslova za kvalitetan život svih nas. Međutim, danas se svakodnevno suočavamo za zagađenjima različite vrste.

Jedan od glavnih uzroka problema zagađenja životne sredine sa kojim se svi mi danas suočavamo seže još u 18. vek. Da bi nam ova priča bila jasnija, vratićemo se na lekciju iz istorije o industrijskoj revoluciji. Posle velikih geografskih otkrića, u 18. veku nas čeka još jedan veliki preokret. Sredinom ovog veka, Džejms Vat otkriva parnu mašinu koja omogućava proizvodnju te samim tim i olakšan transport. Razvijanjem proizvodnje i transporta nastala je prva industrija. Kroz nekoliko godina ovom velikom događaju, svet je dao ime – industrijska revolucija.

Kako je industrija rasla, tako su i potrošači bili sve zahtevniji. Da bi proizvođači zadovoljili potrebe tržišta, pretvorili su se u zagađivače - sekli su šume i uništavali biodiverzitet i to sve zarad novca. A potrošači su samo trošili i bacali. Upravo na ovakav način nastala je linearna ekonomija.

Kako funkcioniše linearna ekonomija?

KOPANJE RESURSA - PROIZVODNJA - POTROŠNJA - DEPONIJA

Prema ovakvoj šemi, resursi koji se koriste za proizvodnju, završice na deponiji i tamo će ostati zauvek. Veliki proizvođači nisu razmišljali o tome da od otpada, putem reciklaže mogu da proizvedu nov proizvod i na taj način umanje eksploataciju prirodnih resursa i zagađivanja životne sredine. Takav oblik proizvodnje u kojem resursi kruže i gde otpad ne odlazi na deponiju već se vraća u proizvodnju naziva se cirkularna ekonomija.

Cirkularna ekonomija predstavlja model proizvod - otpad - proizvod. Osnovni cilj ovakvog modela je povećanje ponovne upotrebe materijala koji su završili svoj životni ciklus, kao i što manje korišćenje novih resursa. Naravno treba obratiti pažnju i na to da li je proizvod reciklabilan. Većina proizvoda je napravljeno tako da je spremno za reciklažu, a potom i za ponovnu upotrebu.

Važan faktor cirkularne ekonomije jeste i sama reciklaža. Ona predstavlja proces sakupljanja, izdvajanja, preradu i izradu novih proizvoda. Materijali mogu biti reciklabilni ili ne, odnosno oni koji se mogu reciklirati i od njih napraviti nov proizvod i oni koji ne mogu da se recikliraju. Proces cirkularne ekonomije dovodi do manje eksploatacije novih resursa već stimuliše povećanje reciklaže postojećih, štedi energiju i čuva životnu sredinu.

Cirkularna ekonomija funkcioniše kroz pet faza:

odlaganje otpada, sakupljanje otpada, razvrstavanje otpada, reciklaža i korišćenje sirovine dobijene reciklažom.

Cirkularna ekonomija predstavlja plan koji će budućim generacijama svet učiniti podobnim za život.

Da li će zaista tako biti?

Autor: Aleksa Petrović, Portal za mlade Mingl

Izvor: [Da li je cirkularna ekonomija rešenje](#)

Plastika i njena ekološka uloga u svetu

Plastični otpad postaje sve veći problem u svetu i još uvek nismo otkrili sve loše uticaje koje ima na nas i svet. Očekuje se smanjenje proizvodnje plastike s obzirom da je Evropski parlament predložio zabranu proizvodnje jednokratne plastike. Međutim, najveću pretnju predstavljaju države u razvoju koje unapređuju proizvodnju plastike, ali nemaju dovoljno sofisticiranu kontrolu otpada koji proizvode, dok razvijene države svoj otpad izvoze u druge zemlje kao što to rade evropske države sa Kinom.

Šta je plastika?

Plastika je polimerni materijal kome se dodaju ostale supstance (kao što su omekšivači, stabilizatori i pigmenti) kako bi se poboljšala performansa i/ili redukovali troškovi proizvodnje. Između ostalog, većina plastike se dobija iz fosilnih goriva od kojih praktično zavisimo, a postoje dve grupe plastike: termoplastika i termoreaktivna plastika.

Termoplastike su plastike koje se tope pri povišenoj temperaturi i stvrdnjavaju pri hlađenju, tako da se one mogu topiti više puta kako bi nastali razičiti proizvodi od iste plastike, dok termoreaktivne plastike pri povišenoj temperaturi menjaju svoju hemijsku strukturu i ne mogu se više koristiti u proizvodnji. Usled njene niske cene, lakoće proizvodnje i efikasnosti, koristi se za proizvodnju širokog opsega proizvoda (od spajalica do svemirskih brodova). Takođe je zamenila većinu tradicionalnih materijala kao što su drvo, metal, staklo zbog njenih svojstva (otpornost na hemikalije, toplotna izolacija, elektroizolacija i manja masa).

Iako plastika predstavlja široko rasprostranjen materijal i olakšavajući faktor koji predstavlja veliki pomak u proizvodnji, sada nam predstavlja problem zbog jednog njenog svojstva – biorazgradivosti.

Biorazgradivost je svojstvo materijala koje olakšava prirodi da ga razgradi (svetlost, vetar, insekti, bakterije, ostale životinje). Pošto plastici treba zaista mnogo vremena da se razgradi (plastičnim kesama je potrebno od 450 do 1000 godina, a plastičnim flašama oko 450 godina), u proizvodnji su počeli sa dodavanjem skrobnog praha u smešu, mada ni to nije dovelo do potpomoćne proces i da se plastika brže razgradi. Postoji plastika Biopol koja se potpuno razgrađuje, ali je za sada jako skup materijal.

Još jedan problem koji predstavlja proizvodnja plastike je potrošnja fosilnih goriva (petrohemikalija). Kako bi se smanjila potrošnja fosilnih goriva, nastaju bioplastike koje se proizvode od skroba i celuloze.

Na šta sve utiče plastični otpad?

Plastični otpad, pre svega utiče na zemljište, vodu i vazduh. Pri formiranju deponija koje nisu obezbeđene, dolazi do direktnog kontakta između zemljišta i hemikalija koje se nalaze u plastici. Te hemikalije onda odlaze u podzemne vode kojima dolaze do reka, mora i u pijaću vodu. Krupni delovi plastike koji dođu do reka i mora predstavljaju veliku opasnost za faunu tog predela, jer se životinje upletu u otpad te uginu ili je pojedu. Postoji i druga, još veća opasnost, a to je mikroplastika, odnosno mikro delovi plastike koji dođu do voda gde ih planktoni jedu, pa ribe jedu planktone, a mi koristimo ribu u ishrani. Vazduh se zagađuje u samom procesu proizvodnje plastike, pogotovo ako je u pitanju proizvodnja plastike iz petrohemikalija, gde dolazi do emitovanja ogromne količine ugljen-dioksida (CO₂) i drugih štetnih gasova koji doprinose efektu staklene bašte koja je glavni uzrok globalnog zagrevanja. Takođe, proizvodnjom plastike dolazi do utroška velikih količina fosilnih goriva, energije i vode.

Kako možemo smanjiti zagađenje planete Zemlje?

U Evropi je počeo razvoj cirkularne ekonomije koja bi mogla da doprinese očuvanju prirode. Zasniva se na ponovnom korišćenju materijala, pa i plastike u proizvodnji. Međutim, s obzirom na to da postoji mnogo država u razvoju koje nemaju dovoljno sredstava za razvoj ovakve ekonomije, to predstavlja dodatni problem. Zato se podržava recikliranje na lokalnom ili državnom nivou bilo kakvih materijala, kao i podsticanje korišćenja drugih materijala u zamenu za plastiku (npr. papir, staklo i drugi). Još jedan način je proizvodnja prethodno pomenutih biorazgradivih materijala.

Akcija smanjenja plastike u svetu se sastoji iz četiri stavke: bolji dizajn same plastike (biorazgradivost, lakša reciklaža), informisanje javnosti o značaju recikliranja i odgovornog ponašanja, recikliranje i podrška same akcije i skupljanje plastike i sprovođenje reciklaže. Zato budite ekološki svesni i ograničite upotrebu plastike u svakodnevnom životu i reciklirajte!

Autorka: Jana Pažin, Portal za mlade Mingl

Zašto reciklirati?

Recikliranje je proces odvajanja materijala iz otpada i njegovo ponovno korišćenje.

Sastoji se iz sakupljanja, izdvajanja i obrade materijala, a nakon toga dolazi izrada novih materijala. Proces reciklaže je jako bitan za održiv razvoj i za razliku od Srbije, razvijenije zemlje su daleko naprednije u tom pogledu.

Problem sa prevelikom količinom otpada počinje još od industrijske revolucije i nastavlja se razvija povećanjem proizvodnje raznih sirovina koje na kraju svog životnog veka završavaju na deponijama koje su sve češće nesanitarnе.

Reciklaža nije samo sredstvo očuvanja životne sredine, već i delatnost koja može bitno obezbediti trajne ekonomske koristi. Velika prilika za Srbiju je izvoz otpada, što mnoge države već rade, ali konkretni podaci o tome ne postoje.

autorke: Ana Mako i Milja Zdravković

Primeru radi, Švedska je tokom 2014. godine uvezla 800.000 tona đubreta i proizvela energiju dovoljnu za grejanje 1 000 000 domaćinstava i struju za oko 260.000. Đubre iz sličnih razloga uvoze i Nemačka i Norveška, ali i mnoge druge razvijene zemlje.

Za to vreme, Srbija recikira samo 5% otpada i deponuje ostalih 95%. U Srbiji trenutno postoji oko 3500 smetlišta (divljih deponija) i preko 100 zvaničnih deponija.

U brojkama, reciklaža u Srbiji izgleda ovako: 7000 tona PET otpada, 50.000 tona farmaceutskog otpada i ne zna se koliko od drugih vrsta otpada. Samo 20% posto ovog otpada sakupljaju komunalna preduzeća, dok ostatak prikupe neformalni sakupljači koji su pretežno romske nacionalnosti.

Zašto reciklirati?

Reciklažom, pre svega štedimo prirodne resurse koji nisu neograničeni. Takođe, štedimo energiju koja bi se utrošila za proizvodnju potpuno novih materijala iz prirodnih resursa. Štednja energije je jako bitan faktor i za smanjenje globalnog zagrevanja. Pri procesima prerade prirodnih resursa se zagađuje zemljište, voda i vazduh tako da reciklažom direkto štitimo životnu sredinu. Ako se velika količina otpada reciklira, biće sve manja i manja potreba za deponijama što znači da bi bilo manje zagađenog zemljišta, koje bi se iskoristilo za neku vrstu privrede (što je potrebno s obzirom na brzo rastuću populaciju).

Kako možemo reciklirati u Srbiji?

U Srbiji postoje retki centri papir servisa gde možete da odnesete stari papir i u zamenu za njega da dobijete sitan novac. Takođe postoji mali broj centara za recikliranje stakla. Ipak, reciklaža se može upražnjavati u svakodnevnom životu, nezavisno od toga da li postoje centri za reciklažu. Primera radi, poklanjanje stvari koje se ne koriste više ili pronalaženje nove svrhe i nove upotrebe za predmete za koje smatramo da nam ne trebaju više. Ustanove kao što su Crveni krst i svratišta su uvek otvorene za donacije građana.

Autorka: Jana Pažin, Portal za mlade Mingl

Izvori: [Asocijacija Reciklera](#)

[Reciklaža](#)

[Green Tech](#)

Da li ti recikliraš?

Svedoci smo da je reciklaža danas česta tema, iskorišćavanje materijala iz otpada i njegova ponovna upotreba.

Mladi često nisu adekvatno informisani o tome šta je reciklaža i šta obuhvata, kao i kako svako od nas može da reciklira i dalje širi svest o ponovnoj upotrebi resursa.

Reciklaža obuhvata više faza od sakupljanja, izdvajanja preko prerade do izrade novih proizvoda. Jedna od najvažnijih faza jeste samo odvajanje otpada prema vrstama, jer se ovako olakšava ponovna upotreba materijala.

Možemo reciklirati sve što se može ponovo iskoristiti.

Staklo, papir, karton, gvožđe, keramika, plastika - samo su od neki od materijala koji se mogu reciklirati.

Odvajanje otpada kod nas odvija se preko reciklažnih ostrva, podzemnih kontejnera kao i zvono kontejnera, a više informacija o njihovim lokacijama u Beogradu možete pronaći

[OVDE.](#)

Zato, sledeći put kada sakupiš otpad, odvoji ga, pronađi reciklažna ostrva najbliža tebi i doprinesi reciklaži!

Ili, ukoliko nemaš reciklažne kontejnere u blizini, odvoji otpad u posebne kese, radnici će ih kasnije lakše odvojiti za reciklažu!

Autorke: Ana Mako i Milja Zdravković, Portal za mlade Mingl

autorke: Ana Mako i Milja Zdravković

MLADI I ZELENÍ

Ekološka mreža i zaštićena područja

Svetski dan životinja: 4. oktobar

Praksa koja postoji još od 1931. godine počela je da se proslavlja u sklopu verskog praznika sv. Franje Asiškog, zaštitnika životinja i životne sredine. Vremenom je ovaj mini praznik izgubio svoj verski karakter i od tada ga slave svi zaljubljenici u životinje na svetu.

Tokom Svetskog dana životinja otvaraju se vrata svih institucija koje se tiču životinja. Pored poseta udruženjima i azilima, važne su i radionice informativno-edukativnog karaktera kao i prikupljanje donacija za ugrožene drugare. Ideja ovih radionica jeste da nas barem jednom godišnje podsete da su životinje ravnopravni stanovnici planete Zemlje koju delimo! Ipak, iako ovaj dan predstavlja dodatnu motivaciju svakom pojedincu da sutra bude bolji i humaniji prema životinjama, istorija nas je naučila drugačije kroz ogromnu štetu koju je čovek naneo životinjama u trci za profitom, iz hobija ili nemara – razlozi su mnogobrojni.

Samo u Evropi preko 35.000 životinja godišnje strada u mukama u besmislenim eksperimentima. Preko 50 miliona životinja godišnje se ubije na najsvirepije načine zbog visoke vrednosti krzna. Milioni životinja širom sveta pate i umiru u transportima, klanicama, cirkusima, raznim fijestama, trkama, zoo vrtovima, borbama.

Da li je ovo život koji bismo poželeli našim drugarima?

Oni su sposobni da podjednako osećaju bol, stres i patnju, isto kao i čovek!

Svetski dan životinja je simboličan apel za pomoć i humanost među ljudima. Potreba da se smanji šteta nije produkt današnjice, iako je situacija godinama postajala sve lošija, ali su svakako tehnološki razvoj i napredak učinili planetu Zemlju mnogo težom za život za pojedine životinje. Ipak, upravo iz tog razloga je mnoštvo ljudi uključeno i angažovano ne samo u širenje poziva za pomoć, već i u konkretne procese koji pomažu poboljšanje situacije.

U svom ponašanju prema životinjama svi ljudi su nacisti. Lakoća sa kojom čovek može raditi po svojoj volji s drugim vrstama ilustruje najekstremnije rasističke teorije po principu zakona jačega. Tretman koji čovek nanosi božjim stvorenjima ismejava njegove ideale i njegov takozvani humanizam. – Singer

Kako čitamo, Aleksandra Kovač je ove godine postala prva javna ličnost iz Srbije koja se pridružila Svetskom danu životinja kao podržavalac i promoter, i sada ima priliku da zajedno sa brojnim javnim ličnostima iz celog sveta predstavlja i zastupa ideju ovog globalnog pokreta!

Iako današnji sistem ume neretko da razočara, srž ove i svake druge velike ideje je u upornosti.

Ako znaš ljude koji nisu zainteresovani da promene svet, budi ti taj koji će ga menjati! Zato danas, osmeh na lice, ljubimac u ruke i svet je vaš.

Autorka: Jana Staniševski, Portal za mlade Mingl

Izvori: [Svetski dan zaštite životinja](#)
[Svetski dan životinja obeležava se 4. oktobra](#)

Vikend namenjen pticama na Labudovom oknu

Prvi vikend oktobra širom Evrope obeležava se posmatranjem ptica, kako bi javnost i građanstvo postalo svesno postojanja i značaja ovih grandioznih stvorenja.

Društvo za zaštitu i proučavanje ptica Srbije povelu je zaljubljenike i simpatizere, Minglovce i Minglovke na Labudovo okno – mesto smešteno u rezervatu prirode Deliblatska pešćara.

autorka: Dragana Stepanović

kojima smo se divili bili su veličanstveni.

Važno je istaći da bi području jugoistočne Evrope, više odgovarao drugi datum za ovakvo razgledanje, jer je naše područje najbogatije u zimskom periodu, naročito januaru. U ovo doba, većina jedinki se već odselila u toplije krajeve, ali smo ipak videli neke koje su se odlučile da još malo ostanu na lepom plavom Dunavu.

Iako nam je vetar duvao u lice i nanosio pesak, vredelo je pešačiti kroz malu pešćanu oluju.

Pejzaž koji smo videli i ptice

Pešačeći kraj obale rukavca Dunava, imali smo priliku da vidimo brojne vrste pataka, plovki, ali i pravih ptica – kormorana koji zagorčava život ribolovcima kradeći im plen, ali i retke crne rode i još mnogo retkih jedinki. Pored toga, naučili smo i zašto kod nas ima sve više roda i beloglavih supova.

Takođe, od našeg vodiča, visprenog Nikole Stanojevića člana već pomenutog društva, imali smo priliku da čujemo veoma zanimljive priče o lancu ishrane mnogobrojnih vrsta, njihovim staništima i hranilištima (uglavnom volonterskih) ali i o vezi između religije i izumiranja ptica u Indiji.

Mnogi posetioци su upisivali viđene vrste u svoje notese, kako bi ih kod kuće malo bolje istražili, jer svaka ptica ima svoj karakter, koji najčešće odgovara njenom izgledu.

Upoznali smo se sa prirodom ovih stvorenja, imali smo sreće da vidimo let nekih vrsta, ali smo upoznali pomalo zapostavljen predeo Deliblatske pešćare. Mnogi od nas, ubeležili su imena omiljenih

autorka: Dragana Stepanović

vrsta, kako bi kod kuće čitali o njenoj ličnosti, staništima, načinu ishrane.

Svako od nas kući je odneo impresije i misao – Ptice su zaista važne za zdravo funkcionisanje ekosistema.

Autor: Bogdan Panajotovski, Portal za mlade Mingl

Šta za tebe znači masovno izumiranje životinjskih vrsta?

Proces masovnog izumiranja biljnih i životinjskih vrsta vezuje se za određene periode kada dolazi do ubrzanog izumiranja raznovrsnog života na planeti. Naučnici kažu da je otpočeo šesti takav period na Zemlji. U toku prethodnih pet nestalo je oko 75% životinjskih vrsta. Oni su bili izazvani prirodnim katastrofama poput ledenog doba, vulkanskih erupcija i padom meteora koji je uzrokovao istrebljenje dobro poznatih dinosaurus, dok je otpočinjanju šeste etape izumiranja doprineo isključivo čovek.

Otpad i zagađenje u svim svojim oblicima opasni su po život. Najveći problem pretilosti životinjama koje su svoje skrovište, u nedostatku prostora, našle na aktivnim deponijama. S obzirom na to da ni sam čovek nije adaptiran da živi u uslovima koji su direktna posledica zagađenja, mnogobrojnim životinjama direktno izloženim ekološkim katastrofama pretili istrebljenje.

Moramo priznati da je zagađenje samo po sebi ništa drugo do ljudski produkt. Iako, verovatno, nijedan čovek, pri bacanju prvog papirića na zemlju ili prve plastične flaše u reku, nije mogao unapred da ima na umu ozbiljnost posledica ovakvih akata, većina ljudi je na mikro nivou bila uzročnik makroskopskih posledica koje današnje generacije osećaju. Naposljetku, čovek je gotovo uvek skoncentrisan na svoju sopstvenu vrstu koju već vek i jače prati ubrzana modernizacija i, sa njom, sve lagodniji uslovi života. Ali, da li stvarno treba da se osećamo lagodnije?

Kada kažemo da ljudi zagađuju životnu sredinu to ne podrazumeva samo njeno direktno prljanje već i različite postupke, praktikovane svakodnevno, čiji su rezultati teže opipljivi i vidljivi dosta kasnije. Recimo, ozonski omotač nije oštećen odjednom, te stoga ni ultraljubičasto zračenje nije dobilo na punoj snazi u roku od 24h. Isto tako, led na Severnom polu, počeo je da popušta pod porastom temperature postepeno, što će se nastaviti i u budućnosti. Naučnici predviđaju evidentne posledice za ljude kroz par godina, dok je beli medved iz dana u dan sve ugroženija vrsta. I ne samo beli medved, znaš li koliko različitih životinjskih vrsta naseljava polove?

Indeks žive planete (Living Planet Index, LPI), koji prati globalne trendove stanja divljih vrsta, ukazuje na to da su populacije riba, ptica, sisara, vodozemaca i gmizavaca opale u proseku za 60 odsto između 1970. i 2014. godine, koja je poslednja godina s dostupnim podacima. Glavne pretnje vrstama direktno su povezane sa ljudskim aktivnostima, uključujući gubitak i degradaciju staništa i prekomerno iskorišćavanje divljeg sveta.

Još 1975. godine Nacionalna akademija nauka procenila je na osnovu izvora, poput teretnih brodova i kruzera koji se kreću morima, da u okeanu završi oko 14 biliona kilograma smeća.

Nažalost, ne moramo ni ići toliko daleko da bismo shvatili da je situacija ozbiljna. Čak ni reke kao što je Dunav, bez obzira na svoju veličinu, nemaju dovoljno potencijala da izađu na kraj sa količinom smeća koje završi u njima. Načini zagađivanja životne sredine su mnogobrojni - počevši od najobičnije flašice Coca-Cole preko hemijskih proizvoda, ulja, metala do hemijskih reakcija poput kiselih kiša. Sve ovo na prvom mestu pogađa prirodna staništa životinjskih vrsta. Na taj način one bivaju otrovane, osakaćene ili saterane u ćošak u kome posle nekog vremena ponestane hrane i gde, na kraju, nestaju i one same, jedna po jedna.

Važno je skrenuti pažnju na krčenje šuma kao svestan akt narušavanja prirodnog staništa mnogih vrsta. Kišne šume bi mogle u potpunosti da nestanu kroz stotinak godina, ako se njihovo krčenje nastavi u ovom ritmu. Ovaj sebičan čin čovečanstva, rezultat je sve veće modernizacije i ekspanzije gradova koji su prinuđeni da se šire u konstantnom nedostatku urbanog prostora za život.

Teme koje se odnose na životinjski svet i njegovo očuvanje podjednako su važne kao i teme koje se tiču očuvanja i podizanja kvaliteta života ljudske vrste, s tim što čitav potencijal za razrešenje problema stoji u našim rukama dok one, nemoćne da biju našu bitku, čekaju da budu spasene.

IUCN trenutno beleži 41.415 životinjskih vrsta od kojih 16.306 jeste životno ugroženo.

Za evoluciju ovog globalnog problema trebalo je vremena. Stoga ne možemo očekivati da se njegovo rešenje pojavi odjednom i iznenada, naročito sada, kada su posledice na nivou cele planete fatalne. Istina je da ti kao pojedinac ili više vas kao grupa ne može da reši probleme poput neophodne infrastrukture za prečišćavanje naših reka. To ne treba da nas obeshrabri, jer, iako mi to često zanemarujemo, prvi, najsitniji koraci u svemu što želimo da uradimo su jako važni.

Ključna reč koju bih ovde naglasila jeste – aktivizam. Aktivizam kao neophodan odgovor na pasivnost. Zapitaj se: šta je ono što ja mogu da uradim? I uradi!

Autorka: Jana Staniševski, Portal za mlade Mingl

Izvori: [Pollution's Effects On Animals](#)

[11 Facts About Pollution](#)

[Deforestation Facts, Information and Effects](#)

Populacija svih divljih životinja
opala je za 60% od 1970. do danas

MLADI I ZELENI

Klimatske promene

Klima, klima, e pa šta je?

Istraživanja pokazuju da će se do kraja veka temperatura u regionu podići za 2–3°C, čak i ako se globalne emisije stabilizuju. U slučaju nastavka rasta globalnih emisija, region će se zagrejati i do 5°C do 2100. godine. Kako se većina ekonomija zemalja Zapadnog Balkana oslanja na privredne grane koje zavise od klimatskih uslova, poput poljoprivrede, šumarstva, turizma, proizvodnje energije, ove prognoze su alarmantne.

„Prijatelj i ja sedimo na klupi / gledamo zvezde, slušamo vesti što su upravo stigle / kažu da imamo još samo par godina za nas...”, pevala je Ekatarina Velika davne 1989. godine. Danas su reči ove kultne pesme istinite.

Ulaskom u industrijsku eru, čovečanstvo je stupilo na put klimatskih promena na koje, kako kaže nauka, direktno utiču ljudske aktivnosti. Globalna temperatura se povećala za oko 1°C u odnosu na preindustrijski period. Nivo mora raste, ostrvske države nestaju, mnoge životinjske i biljne vrste izumiru. Ekonomske i socijalne posledice poput migracija, nestašica hrane i vode, epidemija bolesti, poplava, suša i drugih nepogoda, danas su postali realnost.

Međuvladin panel o klimatskim promenama (Intergovernmental Panel on Climate Change–IPCC), kao telo s najvećim naučnim autoritetom i kredibilitetom, objavio je 8. oktobra 2018. godine izveštaj koji kaže da imamo još samo 12 godina da sprečimo dalje promene klime. Svetski mediji preneli su da je ovo istorijski izveštaj i poslednji alarm za čovečanstvo. U domaćim medijima on je prošao skoro nezapaženo, kao da nas u Srbiji globalna promena klime baš nimalo ne dotiče.

Ka tački bez povratka

IPCC panel uspostavili su 1988. godine Svetska meteorološka organizacija i Program za okolinu UN sa ciljem da se proučavaju i procenjuju najnovija naučna, tehnička i društveno - ekonomska saznanja koja se odnose na naše razumevanje klime. IPCC ne vrši istraživanja klime, već okupljeni naučnici vrše procene informacija i dostupnih rezultata naučnih istraživanja iz celog sveta. Njihovi izveštaji daju precizne i kvalitetne informacije donosiocima odluka poput predsednika država ili lidera međunarodnih organizacija. Upravo objavljen izveštaj nosi jasnu poruku da je čovečanstvo veoma blizu tačke bez povratka.

Suvišno je pitanje da li i mi treba da se zabrinemo. Naravno da treba.

Potpisnice Pariskog sporazuma, najvećeg globalnog dogovora o klimi, 2015. godine obavezale su se da će smanjenjem svojih emisija ograničiti rast globalne temperature za 2°C, uz težnju ka 1,5°C, u odnosu na temperaturu iz preindustrijskog perioda.

Međutim, ukupni naponi za smanjenje emisija na koje su se sve države sveta obavezale ipak nisu dovoljni za ispunjenje ciljeva Pariskog sporazuma. Sadašnjim merama koje svet preduzima globalna temperatura će porasti za 3°C – 4°C do kraja ovog veka.

Povećanje globalne temperature preko 2°C nosi sa sobom rizike od nepovratnih promena klimatskog sistema i uništenja ekosistema na koje se današnje društvo oslanja za izvore hrane, energije i resursa. Te 2015. godine naučnici su smatrali da je 2°C poslednja crvena linija, međutim, novi IPCC izveštaj kaže da čak i zagrevanje od 2°C sa sobom nosi veliki rizik po opstanak čovečanstva i da je 1,5°C granica.

Da li je razlika od 0,5°C baš toliko važna?

Razlika koja znači život

I ako možda deluje beznačajno, ovih 0,5°C čine razliku između nestanka i opstanka brojnih ključnih ekosistema, desetina miliona ljudi, kao i čitavih ostrvskih država. Na primer, rast od 2°C znači da će koralni grebeni, koji obezbeđuju hranu i resurse za preko milijardu ljudi na planeti i predstavljaju jedan od glavnih regulatornih okeanskih ekosistema, potpuno nestati. I uz rast temperature od 1,5°C koralni grebeni će najvećim delom izumreti, ali će između 10% i 30% ipak opstati.

Dalje, 2°C znače da će se potpuno topljenje leda u Severnom ledenom okeanu dešavati u svakih deset godina, dok će se s rastom od 1,5°C ovo dešavati samo jednom u 100 godina. Topljenje leda utiče na globalni rast nivoa mora, koji bi sa ograničenjem povećanja temperature na 1,5°C bio za 10 cm niži nego kod povećanja od 2°C. Ova razlika je od ključnog značaja za opstanak i funkcionisanje priobalnih gradova poput Londona, Šangaja, ali i Floride, i ostrvskih država poput Maldiva i Mauricijusa, koji bi mogli biti ugroženi ili sasvim potopljeni.

Rast temperature od 2°C ili više znači da će mnogi predeli ostati bez vode i padavina, dok će u drugim poplave uništiti useve. Poplavama će biti izloženi priobalni delovi i nizije zbog povećanja nivoa mora. Očekuju se takođe zdravstveni problemi u mnogim oblastima, posebno u zemljama u razvoju (bolesti izazvane zaraženom vodom i hranom i čestim toplotnim talasima). Smanjenje obradivih površina zbog klimatskih promena, kao i uništavanje useva usled suša i poplava, direktno može da izazove i globalnu krizu u proizvodnji hrane i ugrozi stotine miliona života. U ovim uslovima očekuje se pojava masovnih migracija klimatskih izbeglica iz najpogođenijih delova poput Afrike i oblasti Azije.

Neophodne temeljne promene

Naučnici su utvrdili da je zaustavljanje temperature na rastu od 1,5°C još uvek moguće, ali da mora doći do brzih i sveobuhvatnih promena svih aspekata društva kakve do sada nisu zabeležene od načina na koji proizvodimo, prenosimo i koristimo energiju, proizvodimo hranu, preko navika u ishrani i u odevanju pa do toga kako gradimo svoje domove i kako se svakodnevno prevozimo – sve će zahtevati temeljne promene.

Da bi se ovaj cilj postigao potrebno je da se emisije gasova sa efektom staklene bašte prepolove do 2030. godine (u odnosu na 2010. godinu), a do 2050. godine ih treba svesti na neutralan nivo. Ovakvo smanjenje globalnih emisija podrazumeva da učešće obnovljivih izvora energije poraste na 70% – 85% (u odnosu na oko 20% danas), a da se ugalj praktično izbacila iz upotrebe. U svim scenarijima uključeno je korišćenje tehnologije za prikupljanje i skladištenje CO₂, koja danas još uvek nije ekonomična i nije primenjiva u velikim razmerama.

Jedan od najvažnijih zaključaka iz Izveštaja je da ćemo, ukoliko emisije gasova sa efektom staklene bašte nastave da rastu postojećim tempom, do povećanja globalne temperature od 1,5°C doći za samo 12 godina. Dakle, preći ćemo tu „crvenu liniju“ već 2030. godine.

Klima, klima, e pa šta je...

Mišljenje da na nas na Balkanu klimatske promene neće uticati u toj meri je više nego pogrešno.

Zemlje Zapadnog Balkana su izuzetno osetljive na uticaj klimatskih promena. Istraživanja pokazuju da će se do kraja veka temperatura u regionu podići za 2°C – 3°C, čak iako se globalne emisije stabilizuju. U slučaju nastavka rasta globalnih emisija, region će se zagrejati i do 5°C do 2100. godine. Kako se većina ekonomija zemalja Zapadnog Balkana oslanja na privredne grane koje zavise od klimatskih uslova, poput poljoprivrede, šumarstva, turizma, proizvodnje energije, ove prognoze su alarmantne. Severni delovi regiona (severna Srbija) biće izloženi povećanim količinama padavina i učestalim poplavama, dok će južniji delovi trpeti nestašicu padavina. Do sredine veka veći deo regiona biće izložen sušama. Učestalost i trajanje toplotnih talasa, kojima već danas svedočimo, povećaće se. U ovakvim uslovima doći će do pada u proizvodnji hrane, povećane potrošnje energije za potrebe hlađenja i nestašica pijaće vode u zemljama Zapadnog Balkana.

Zemlje Zapadnog Balkana već sada trpe posledice klimatskih promena. Podsetimo se poplava iz 2014. godine koje su uticale na više od 1.600.000 ljudi u Srbiji i koštale 4,7% BDP (preko 1,5 milijardi evra) dok su gubici u Bosni i Hercegovini procenjeni na čak 15% BDP. Najpogođeniji su bili sektori energetike, rudarstva, poljoprivrede, stanovanja, trgovine i saobraćaja – dakle sektori koji imaju najveći udeo u ekonomiji zemalja regiona.

Međutim, štete koje izazivaju suše su još veće. U Srbiji je 2012. godine suša umanjila poljoprivrednu proizvodnju za 17% i smanjila rast BDP u većoj meri nego poplave iz 2014. godine. U poslednjih 100 godina se broj prirodnih katastrofa (poplava, požara, suša i slično) povećao sa 100 u periodu 1900 – 1940 na 2.800 događaja u periodu 1990 – 2000 godine.

Zemlje Zapadnog Balkana nespemne su za klimatske promene.

Da li je sada vreme da panično trčimo u krug i upozoravamo prolaznike da se bliži kraj sveta?

Nije.

Nema mesta panici, ali je krajnje vreme da o ovome razgovaramo sa svojim komšijama, kolegama, porodicom.

Vreme je za preuzimanje odgovornosti. Za svoje ponašanje i izbore, najpre.

Vreme je da konačno počnemo da ozbiljno štedimo energiju, primenjujemo mere energetske efikasnosti, koristimo gradski prevoz, kupujemo lokalno proizvedenu hranu i smanjimo potrošnju mesa u ishrani.

U Srbiji je u nastanku nekoliko važnih javnih politika koje će uticati na pripremljenost Srbije na posledice klimatskih promena. Najvažnija je svakako Strategija klimatskih promena sa Akcionim planom, čije se usvajanje očekuje tokom 2019. godine. Očekuje se i usvajanje Zakona o klimatskim promenama. Međutim, istina je i da u Srbiji još uvek ne postoji pouzdan i transparentan inventar emisija gasova sa efektom staklene bašte, kao i da Srbija i dalje strateški zasniva svoj razvoj na proizvodnji energije iz uglja.

Klimatske promene nisu važne teme u vreme izbornih kampanja, iako imaju ogroman uticaj na život svih nas. Na nama – građanima i građankama – je da naše predstavnike u vlasti pozovemo na odgovornost i tražimo transparentan, na naučnim dokazima zasnovan, razvoj klimatske politike u Srbiji.

Hoćemo li preživeti kraj veka?

IPCC izveštaj ipak kaže da je s tehnologijom i znanjima koju trenutno posedujemo i dalje moguće da sprečimo bespovratne promene globalnog klimatskog sistema i umanjimo poplave, suše, nestašice hrane i druge posledice. Za to je potrebna politička volja i snažna međunarodna saradnja.

Sledećih nekoliko godina biće ključne za opstanak sveta kakav danas poznajemo.

U decembru će se zemlje potpisnice Pariskog sporazuma ponovo sastati u Poljskoj i vođe nacija treba da se dogovore kako će odgovoriti na globalni klimatski izazov. Ishod ove globalne trke zavisi samo od toga da li će prevladati potreba za napretkom ili za opstankom. Biti ili imati, pitanje je sad.

Autorke: Mirjana Jovanović, Beogradska otvorena škola i Katarina Đorđević, Portal za mlade Mingl

Izvori:

[The Emissions Gap Report 2017 - UN Environment](#)

[Regional Cooperation Council: Study on climate change in the Western Balkans](#)

[Ekonomske štete od elementarnih nepogoda u Srbiji i Šumadijskom okrugu](#)

[Klimatske promjene i njihov uticaj na zemlje regiona](#)

[Kvartalni monitor ekonomskih trendova i politika u Srbiji \(jun 2014\)](#)

autor: Uroš Arsenijević

Klimatski samiti

Klimatske promene su tema od svetskog značaja, te nije ni malo čudno što dugi niz godina postoje različiti samiti i konferencije na ove teme koje okupljaju veliki broj svetskih lidera. Neke od pomenutih su više, a druge manje produktivne, te u nastavku sledi rekapitulacija važnih događaja i ostvarenih rezultata u tom polju.

Okvirna konvencija Ujedinjenih nacija o klimatskim promenama (UNFCCC) je međunarodni sporazum o zaštiti životne sredine. Usvojen je 1992. godine, a stupio na snagu 1994. godine. Cilj UNFCCC-a je da stabilizuje koncentraciju gasova koji utiču na efekat staklene bašte u atmosferi na nivou koji bi sprečio opasan uticaj na klimatski sistem.

Godišnje konferencije koje se održavaju u sklopu UNFCCC služe kao zvanični sastanak zemalja potpisnica UNFCCC-a, kako bi se procenio napredak u sprečavanju klimatskih promena. Pomenuti samit održava se u cilju ustanovljavanja obaveza u vezi sa smanjivanjem

proizvodnje štetnih gasova. Od 2011. godine sastanci su takođe služili za pregovore o Pariskom sporazumu kao delu aktivnosti Durban platforme do njegovog zaključivanja 2015. godine.

Prvi samit održan je u Berlinu 1995. godine i tada je prvi put pokrenuta tema o udruženim aktivnostima vezanim za klimatske promene. Već naredne godine u Ženevi konkretni planovi su dalje razrađeni, a predstavnici su se, oslanjajući se na naučne nalaze i analize, borili za veću fleksibilnost različitih politika i postavljanje ciljeva za koje se treba boriti. Nakon intenzivnih pregovora, 1997. godine usvojen je Kjoto protokol, u kojem je predstavljena obaveza smanjenja emisije gasova sa efektom staklene bašte i kjotski mehanizmi kao što su trgovina emisijama gasova, mehanizam čistog razvoja i zajednička implementacija mera. Prema ovom protokolu, SAD je trebalo da smanji emisiju gasova u proseku za čak 7% u odnosu na 1990. godinu.

Koncept Nacionalno odgovarajućih akcija mitigacije (NAMAs) predstavlja jednu od ključnih komponenti ublažavanja klimatskih promena na međunarodnom nivou. Koncept podrazumeva različite politike i akcije zemalja ka smanjenju emisija gasova sa efektom staklene bašte, a u skladu sa sopstvenim mogućnostima i različitim odgovornostima. Ovaj koncept prvi put se pojavljuje u akcionom planu sa Balijsa (2007. godina), a Srbija je do sada razvila 12 NAMA projekata.

Konferencija Ujedinjenih nacija za klimatske promene iz 2010. godine donela je dogovor o tome da bi globalno zagrevanje trebalo ograničiti na ispod 2.0 °C (3.6 °F) u odnosu na predindustrijski nivo.

Nadalje, važan dokument jeste i Pariski sporazum iz 2015. godine, koji nalaže da razvijene zemlje pomažu zemljama u razvoju doniranjem finansijskih sredstava koji bi nadomestili troškove odlaska u zelenilo. Trenutno razvijene zemlje imaju obavezu da mobiliju 100 milijardi dolara godišnje kako bi pomogli zemljama u razvoju do 2020. godine - dogovor koji je postignut u Kopenhagenu 2009. godine. Dugoročni cilj sporazuma je ograničiti globalno zagrevanje na znatno ispod 2 °C ili 1,5 °C. Tokom samita određeni su nacionalno utvrđeni doprinosi svih zemalja, kao i podnošenje određene vrste izveštaja na nacionalnom nivou na svakih pet godina. Jedan od bitnih zahteva ovog sporazuma jeste zahtev za transparentnost.

Ukoliko pogledamo unapred, plan oformljen na mnogim prethodnim konferencijama ukazuje da, do 2050. godine, EU na nacionalnom nivou treba da smanji emisije gasova za 80% u odnosu na nivo iz 1990. godine. Ovaj put definisan je na ekonomski isplativ način sa pojedinačnim ciljevima od 40% smanjenja do 2030. i 60% smanjenja do 2040. godine. Kada su u pitanju kratkoročni ciljevi, EU je usvojila legislativu koja treba da omogući smanjenje od 20% do 2020. godine. Pomenuti ciljevi su postavljeni u martu 2007. godine i usvojeni kroz klimatsko-energetski paket 2009. godine. Ciljevi, poznati kao 20-20-20, postavljaju tri ključna cilja za EU do 2020. godine - smanjenje emisija gasova, povećanje udela potrošnje energije iz obnovljivih izvora i povećanje energetske efikasnosti.

U poslednjih par godina, zanimljivo je istaći samit u Marakešu 2016. godine koji je specifičan zbog svog fokusa na zagađenje vode, čistoću i održivost. Decembra ove godine, samit će biti održan u Poljskoj (Katovice). Možemo se nadati da će naredni samiti doneti snažne mere i zakonska ograničenja, a na svima nama je da se trudimo da i sami učestvujemo i podržavamo inicijative koje će voditi boljoj i lepšoj budućnosti.

Autorka: Ana Ivanov, Portal za mlade Mingl

Izvor: [Obaveze prema EU](#)

Šta mi mladi možemo da uradimo kada su klimatske promene u pitanju?

Sigurno si nekad čuo/la za klimatske promene. Često se spominju u medijama, priča se o njima u školama i na ulici i čini se da svako ima po nešto da kaže o njima. Često se, pored klimatskih promena, pominje i globalno zagrevanje i otvara diskusija o posledicama istih po naš svakodnevni život.

Ali, šta su to u stvari klimatske promene i da li su stvarno toliko ozbiljne?

Najjednostavnije rečeno, klimatske promene predstavljaju sve promene koje se dešavaju na planeti zbog povećavanje temperature na globalnom nivou, tzv. globalno zagrevanje. Od kraja 19. veka pa sve do danas, globalna temperatura se povećala za 0.9 stepeni celzijusa i posledice i promene koje se javljaju zbog tog zagrevanja se već primećuju. Takve promene su, recimo, povećanje nivoa mora, ubrzano topljenje leda na Antartiku, smanjivanje planinskih glečera i, naravno, najviše se primećuju ekstremno niske i visoke temperature sa obilnim padavinama i prirodnim nepogodama.

Uzroci ovih klimatskih promena su mnogobrojni, ali su najvažniji oni koje je prouzrokovao sam čovek i naše svakodnevne aktivnosti.

Neki tvrde da su uzroci prirodni i da ljudi nemaju nikakav uticaj na globalno zagrevanje, ali naučnici smatraju da ispuštanje velike količine ugljen-dioksida i drugih gasova koji čuvaju toplotu, zagađenje vode, zemlje i vazduha, seča šuma i druge ljudske aktivnosti imaju značajan, ako ne i presuda uticaj na klimu i promene životne sredine.

Planeta se zagreva čak deset puta brže nego što se zagrevala nakon ledenog doba.

Sve ovo za nas već jeste, a i biće problem narednih generacija.

Mi kao pojedinci ne možemo mnogo da uradimo kada je u pitanju emisija štetnih gasova i sličnih aktivnosti čije posledice izazivaju velike multinacionalne kompanije, razvijene države na račun nerazvijenih i slično. Odstupanje SAD-a kao najvećeg emitera gasova staklene bašte iz Pariskog sporazuma jeste ono što treba da zabrine sve nas, naročito donosiocima odluka na globalnom nivou.

Međutim, možemo savesno i odgovorno da donosimo svakodnevne odluke kada je naša životna sredina u pitanju.

Možemo da recikliramo, štedimo energiju, jedemo manje mesa, više vozimo bicikl i slično. I ono najvažnije - utičemo na to da naši drugari imaju svest o značaju životne sredine i tome koliko je ona važna za njih!

Da li to znači da ne bi trebalo da se potrudimo da sami donekle poboljšamo situaciju? Apsolutno ne. Zato ti savetujemo da pomogneš koliko god možeš, na koje god načine možeš. Možda, ako svi donesemo odluke koje bi značili za našu sredinu, možemo da spasimo ovu jedinu planetu na kojoj živimo.

Zato, ne budi deo problema već rešenja!

Autorka: Milena Jeremić, Portal za mlade Mingl

Nedelja klimatske diplomatije - Talanoa dijalog na Adi Ciganliji

Manifestacija Klimatsko selo na Adi Ciganliji održana je 29. septembra u okviru Evropske nedelje klimatske diplomatije (European Climate Diplomacy Week). Od 24. do 29. septembra organizovani su različiti događaji sa ciljem podizanja svesti o značaju životne sredine, a Klimatsko selo otvoreno je simboličnom vožnjom bicikla oko Savskog jezera kojoj je prisustvovao i Ministar zaštite životne sredine, Goran Trivan.

Članovi i članice portala za mlade Mingl imali su priliku da razgovaraju sa predstavnicima francuske ambasade koji su predstavili svoj projekat za upravljanje otpadom. Organizacija Jedan stepen Srbija promovisala je detaljni plan i scenario razvoja proizvodnje zelene odnosno eko energije u Srbiji, u čijoj izradi je učestvovalo i pet studenata. Na štandu Nemačkog udruženja za međunarodnu saradnju (GIZ) razgovaralo se o prečišćavanju Paličkog jezera koje se vrši uz podršku Nemačke. Pored radionice o solarnim pločama koju je predstavio Pokret gorana Vojvodine, svoju radionicu je imala i Gimnazija Uroš Predić iz Pančeva. EU info centar posvetio se najmlađim posetiocima koji su imali priliku da nauče nešto više o Evropskoj uniji.

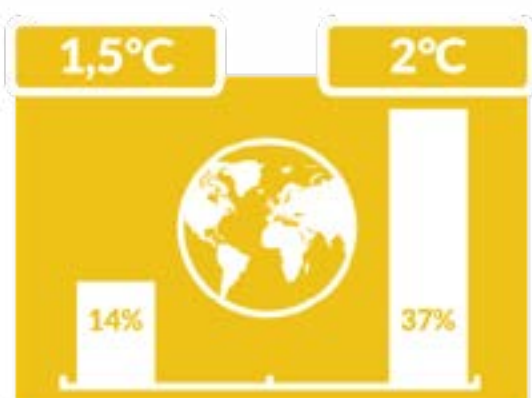
autorka: Dragana Stepanović

Centralna tema ove godine je Talanoa dijalog - razmatranje rezultata globalnih kolektivnih napora u ostvarivanju ciljeva postavljenih Pariskim sporazumom o klimatskim promenama. Cilj Pariskog sporazume je da uspori klimatske promene i porast globalne temperature ograniči na 1,5°C. Kako bi se uskladila sa Pariskim sporazumom, Evropska unija planira da smanji za 40% emisije gasova staklene bašte u odnosu na 1990. godinu, da poveća udeo obnovljivih izvora energije na najmanje 27% i podigne nivo energetske efikasnosti na 27% sve to do 2030. godine.

Evropska nedelja klimatske diplomatije, organizovana je sa ciljem da države članice Evropske unije brojnim događajima inspirišu dalje akcije i podstiču dijalog i saradnju o klimatskim promenama. Pored Klimatskog sela, istog dana na Adi Ciganliji organizovana je i Evropska nedelja sporta, odnosno Sportski dan na Adi.

Autor: Aleksa Petrović, Portal za mlade Mingl

Razlika u poslasticama klimatskih promena pri povećanju temperature od 1,5°C i 2°C

Ekstremna vrućina

Globalna populacija je izložena ekstremnim vrućinama bar jednom u svakih 5 godina.

Porast temperature od 1,5 - rast nivoa mora stavlja do 69 000 000 ljudi u rizik od poplava
Porast temperature od 2 stepena - porast nivoa mora stavlja do 79 000 000 ljudi u rizik od poplava
Pored toga - 10 000 000 ljudi manje nalazi se u riziku od povećanja nivoa mora

MLADI I ZELENÍ

Kvalitet životne sredine

Šta znači biti deo kritične mase?

Kritična masa je biciklistički događaj koji postoji još od septembra 1992. godine, kada je prvi put u San Francisku održan pod imenom Cummute clot. Naredna vožnja nazvana je Kritična masa na osnovu dokumentarnog filma Teda Vajta. Koreni ovog događaja mogu se naći i u grupnim vožnjama Stokholmom davnih sedamdesetih godina.

Danas se organizuje u preko 400 gradova sveta radi ukazivanja na probleme sa kojima se biciklisti susreću, podizanja svesti o ravnopravnom učešću biciklista u urbanom saobraćaju i promocije zdravog života. Ovde možeš videti i listu svetskih gradova u kojima se ovakve manifestacije događaju.

autor: Uroš Arsenijević

Beogradska Kritična masa održava se svake poslednje subote u mesecu, sa početkom u 17h na Trgu Republike. Događaj se već godinama organizuje i u Novom Sadu, Šapcu, Zrenjaninu, Skoplju i Zagrebu. Učesnici Kritične mase u Beogradu udružili su se i aktivirali u organizaciji vožnje, koja je kasnije prerasla u nešto širi građanski aktivizam i borbu za održivu mobilnost pod okriljem udruženja građana Ulice za bicikliste, koje je osnovano 2012. godine.

Misija udruženja je da nadležna tela gradske i državne uprave razumeju da je ulaganje u automobilsku kulturu štetno za grad i stanovnike i da je neophodno povećati prostor na ulicama za socijalne aktivnosti, pešačenje, bicikliranje i ostale zdrave i održive vidove saobraćaja koji su poželjni u modernim gradovima. Njihov moto jeste: Beograd za ljude, a ne automobile. Učesnici su uspeli da razviju i mapu žarišta, odnosno mapu nebezbednih lokacija za bicikliste, kao još jedan vid svog doprinosa bezbednosti.

Važno je napomenuti da je Kritična masa manifestacija i ideja, a ne organizacija i da pokušava da zadrži formu masovne vožnje, a ne protesta. Razlog ove distinkcije je što učesnici ne žele da se za događaj vezuju predrasude i nedolična ponašanja, kao ni politička usmerenja. Nasuprot tome, kroz mirno praktikovanje jedne vrste transporta, žele da ukažu na realne probleme koji postoje, ali i na to koliko je rešenje istih ponekad tako jednostavno i na dohvat ruke. Često se ova vožnja čak i tretira kao oruđe socijalne promene i egalitarizma. Kritična masa nema vođe ni centralizovanu strukturu. U svakom gradu u kom postoji, ovaj događaj ima drugačiju draž, broj učesnika, kao i dužinu samih ruta. Način odabira ruta može se objasniti mehanizmima kerokratije (eng. xerocracy) – svako može da osmisli mapu puta i da je prosledi ostalim učesnicima, a konačna se bira na osnovu konsenzusa ostalih biciklista.

Ovaj sadržaj nastao je u sklopu projekta „Mladi i zeleni: podizanje svesti mladih o zaštiti životne sredine kroz inovativne medijske strategije“, realizaciju ovog projekta sufinansiralo je Ministarstvo zaštite životne sredine, stavovi izneseni u tekstovima ne predstavljaju stavove Ministarstva.

Autorka: Ana Ivanov, Portal za mlade Mingl

Jedna i jedina odgovornost biznisa je da uvećava sopstveni profit

Pojam greenwashing (zeleno pranje ili ekomanipulacija) označava zloupotrebu zelenih ideja i očuvanja životne sredine zarad marketinga, i pre svega - sticanja profita. Primera radi, određene kompanije u naziv svoje firme dodaju prefiks "green" ili "eco", iako brigu o ekološkim pitanjima zapravo ostavljaju po strani.

Greenwashing je pojam inspirisan idejom whitewashing, što u prevodu znači krečenje površina belom bojom kako bi se prikriji svi nedostaci i stvorio lažni izgled novog ili čistijeg. Ukratko, nešto što je neispravno biva prikazano legitimnim i prihvatljivim.

Ekomanipulacija postaje sve prisutnija u našem okruženju. Marketinške kompanije su očigledno shvatile šta je lakše prodati nama, kao potrošačkom društvu 21. veka. Potražnja za ekološki prihvatljivim proizvodima je danas velika – svi ste već navikli na artikle u prodavnicama na kojima piše GMO free, vegan, eco – friendly i tome slično. Greenwashing se demonstrira i kroz razne druge vidove promene vizuelnog izgleda ambalaže – od dodavanja zelene boje do štampanja šumskih printova. Ovim oznakama kompanija pokušava da uveri kupce da je ekološki osvešćena, iako to nužno ne mora biti ni blizu istine.

Zarad profita i promovisanja eco - friendly slike širom Zemlje, McDonald's je pre 9 godina promenio boju svog logoa iz žuto - crvene u žuto - zelenu, dodajući ispod čuvenog slova M natpis going green. Na tome su se i zaustavili – promenama u politici ove kompanije, načinu rada i pripremanju hrane nisu pridavali značaj. U našoj zemlji kao jedan od boljih primera mogu poslužiti takozvane zelene benzinske pumpe. U praksi se često dešava da ove pumpe ne poseduju nikakav dokaz da vode računa o održivosti. Jedina razlika između njih i ostalih pumpi jeste zelena boja ili zelena oznaka koje služe da obmanu kupca.

U društvu masovne proizvodnje i potrošnje, svako od nas, svakodnevno, nanosi štetu sopstvenoj okolini, a da toga nije ni svestan. Greenwashing, kao takav, postaje opasnost za budućnost naše jedne jedine planete koju imamo. Intenzivnom kupovinom kvazi zelenih proizvoda potrošači šalju jasnu poruku kompanijama šta žele od tržišta, ili barem misle da žele. S druge strane, oni koji znaju za ovu pojavu, pri izboru proizvoda pribegavaju sopstvenoj intuiciji i moralnoj percepciji, koja neretko ume da pogreši. Stoga, zeleno pranje ne predstavlja samo nemoralnost određenih kompanija nastala nemarno prikazanom zelenom porukom – on je odraz načina poslovanja i dokaz da je danas veoma lako postupiti nezakonito, a proći nekažnjeno i neopaženo.

Greenwashing, svojom sabotražom brige o prirodi i društvu, stavlja sebe na sam vrh lestvice neodgovornih oblika ponašanja koje današnji sistem toleriše. Vreme je da se, jednom za svagda, zaboravi na tezu da se jedina društvena odgovornost preduzeća sastoji u maksimiziranju profita (Milton Fridman), a da ta ista preduzeća konačno, u potpunosti, prihvate svoju ulogu aktivnih pravnih, ekonomskih i društvenih činilaca za koju su se stolicima tako silno borila.

Svako pravo sa sobom nosi odgovornost. Kad snošenja odgovornosti nema - pravo postaje privilegija. A zar nismo svi jednaki?

Autorke: Teodora Janković i Dunja Grubor, Portal za mlade Mingl

autor: Uroš Arsenijević